

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/189/2020
Identifikačné číslo spisu: 7516203854
Dátum vydania rozhodnutia: 27.04.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Mario Dubaň
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:7516203854.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu U.W.M. Č., bývajúceho v M. D. XXX, zastúpeného Advokátska kancelária JUDr. Peter Rybár, s.r.o., so sídlom v Košiciach, Kuzmányho 29, IČO: 47 234 466, proti žalovanej POHOTOVOSTĚ, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Pribinova 25, IČO: 35 807 598, o zaplatenie 4.362,23 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Košice-okolie pod sp. zn. 7 C 231/2016, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 24. apríla 2018 sp. zn. 5 Co 433/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 24. apríla 2018 sp. zn. 5 Co 433/2017 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice-okolie (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 30. januára 2017 č. k. 7 C 231/2016-35 žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 4.362,23 eur spolu s 8,05 % ročným úrokom zo sumy 4.362,23 eur od 13. septembra 2014 až do zaplatenia, do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku. Žalovanej súčasne uložil povinnosť nahradiť žalobcovi 100 % trov konania. V odôvodnení poukázal na to, že žalobca si žalobou uplatnil nárok na zaplatenie 4.362,23 eur titulom bezdôvodného obohatenia, ktoré na jeho úkor mala nadobudnúť žalovaná na základe zmluvy o úvere č. XXXXXXXX, podľa ktorej žalovanej zaplatil 3.290,56 eur, pričom istina úveru predstavovala 995,82 eur a na základe zmluvy o úvere č. XXXXXXXX, podľa ktorej žalovanej zaplatil 3.395,25 eur, pričom istina úveru predstavovala 1.327,76 eur. Okresný súd dospel k záveru, že poskytnuté úvery sú bezúročné a bez poplatkov podľa § 4 ods. 3 zákona č. 258/2001 Z.z., nakoľko predmetné spotrebiteľské zmluvy o úveroch neobsahovali náležitosti podľa ods. 2 písm. i/, j/ a k/ - údaj o ročnej percentuálnej miere nákladov (ďalej len „RPMN“), v dôsledku čoho žalovanej nevznikol nárok na zaplatenie 4.362,23 eur, ktorej vydania sa žalobca titulom bezdôvodného obohatenia voči žalovanej domáhal. Bezdôvodné obohatenie vzniknuté žalovanej považoval súd za úmyselné s 10-ročnou objektívnou premlčacou dobou, nakoľko predmetné zmluvy boli uzavreté cca 6 a 7 rokov od začatia podnikania žalovanej v oblasti poskytovania úverov, kedy po celý čas platila zákonná nevyvrátiteľná fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutých úverov v prípade absencie RPMN. Zdôraznil, že s prihliadnutím na predmet činnosti žalovanej, ktorá je povinná pri vykonávaní uvedenej činnosti postupovať s náležitou

odbornou starostlivosťou pri dodržaní všeobecne záväzných právnych noriem a v súlade s dobrými mravmi, je dlhodobé ignorovanie zákonnej povinnosti uvádzať RPMN nevyhnutné hodnotiť ako úmyselné konanie zamerané na získanie bezdôvodného obohatenia bez právneho dôvodu. Súd prvej inštancie súčasne konštatoval, že žalovaná neunesla dôkazné bremeno o začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby na strane žalobcu, pričom žalobca sa o vzniku bezdôvodného obohatenia na strane žalovanej dozvedel v r. 2014 - počas plynutia premlčacej doby a 7. marca 2016 doručil žalobu na súd. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 24. apríla 2018 sp. zn. 5 Co 433/2017 na odvolanie žalovanej zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobu zamietol. Žalovanej priznal náhradu trov konania na súde prvej inštancie a trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Mal za to, že okresný súd použil správny právny predpis, ale ho nesprávne vyložil a na daný skutkový stav ho nesprávne aplikoval, tzn. z podradenia skutkového stavu pod právnu normu nevyvodil správne závery o právach a povinnostiach strán sporu. Stotožnil sa s názorom súdu prvej inštancie, že žalovaná sa na úkor žalobcu bezdôvodne obohatila, lebo v ich vzájomnom spotrebiteľskom právnom vzťahu prijala od neho nad rámec poskytnutého úveru peňažné plnenie, ktoré jej vzhľadom na absenciu údaju o RPMN nepatrilo (§ 4 ods. 3 zákona č. 258/2001 Z.z.). Pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby je podľa odvolacieho súdu rozhodujúci deň, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu, a kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil. Pre záver dozvedieť sa o tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a o tom, kto ho získal, je vždy rozhodujúce zistenie skutkového stavu, teda nie posúdenie jeho právnej kvalifikácie (rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 67/2011, sp. zn. 5 Cdo 121/2009, sp. zn. 3 Cdo 169/2017). Mal za to, že tvrdenie žalobcu, že o bezdôvodnom obohatení sa (subjektívne) dozvedel až po porade so svojim zástupcom 9. septembra 2014, treba považovať za zjavne účelové, lebo sa reálne dozvedel, že na jeho úkor došlo k bezdôvodnému obohateniu už dňom, v ktorom zaplatil sumy prevyšujúce istinu. Rozhodujúce pritom je to, že priamo zákon č. 258/2001 Z.z. stanovuje, kedy sa úver považuje za bezúročný a bez poplatkov, pričom dňom uverejnenia predmetného zákona platí domnienka, že sa stal známy pre každého, koho sa týka. Odvolací súd uzavrel, že vzhľadom na uplynutie subjektívnej premlčacej doby už nebolo potrebné zaoberať sa plynutím objektívnej premlčacej doby. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, t. j. že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne, a to otázky „začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti“. Poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 169/2017, ktorý začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby v obdobných prípadoch viazal na moment, kedy dôjde k zaplateniu tej splátky, ktorou dôjde k úplnému splateniu istiny poskytnutého úveru a k prvému plneniu nad tento rámec poskytnutých prostriedkov. K opačnému záveru dospel najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 121/2009, ktorý považuje pre začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby rozhodný deň, kedy sa oprávnený v konkrétnom prípade skutočne dozvie o tom, že došlo na jeho úkor k získaniu bezdôvodného obohatenia a kto ho získal. Rovnaký názor zastáva aj dovolateľ, nakoľko prvýkrát sa dozvedel, že sa na jeho úkor žalovaná obohatila až 9. septembra 2014, kedy vyhladal svojho právneho zástupcu. Skorší dátum zistenia existencie bezdôvodného obohatenia nebol v konaní preukázaný. Podľa jeho názoru, aby sa spotrebiteľ skutočne dozvedel o bezdôvodnom obohatení, musel by skutočne vedieť, že na základe danej úverovej zmluvy dodávateľ nemá nárok na plnenie nad rámec poskytnutých finančných prostriedkov, pričom je irelevantné, z akého dôvodu by tento nárok nemal (bezúročnosť, bezpoplatkovosť, atď.). Pokiaľ nevedel, že zmluva trpí vadami, nemohol mať vedomosť ani o bezdôvodnom obohatení. Doplnil, že v danom prípade musí princíp „ignorantia iuris non excusat“ (neznalosť zákona neospravedlňuje) ustúpiť dôležitejšiemu princípu, a to princípu ochrany spotrebiteľa. Vzhľadom na uvedené navrhol, aby dovolací súd zmenil napadnuté rozhodnutie, eventuálne ho zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadрила.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) uznesením z 22. mája 2019 sp. zn. 8 Cdo 163/2018 dovolanie žalobcu odmietol a žalovanej nepriznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania. V odôvodnení v súvislosti s dovolateľom nastolenou právnou otázkou začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby pri bezdôvodnom obohatení poukázal na relevantné časti rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 169/2017, 1 Cdo 67/2011 a 5 Cdo 121/2009 a skonštatoval nedôvodnosť tvrdenia žalobcu, že ním uvádzaná právna otázka je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Zároveň uviedol, že sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu, či nesúhlas so skutkovými okolnosťami, kedy sa dozvedel o začiatku plynutia subjektívnej lehoty pri právnom posudzovaní veci významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP v spojení s § 432 ods. 2 CSP. Vzhľadom na uvedené považoval dovolanie žalobcu za neprípustné.

6. Na základe ústavnej sťažnosti žalobcu Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) nálezom z 9. júna 2020 sp. zn. I. ÚS 51/2020 rozhodol, že základné právo U. Č. (žalobcu, resp. sťažovateľa) podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli uznesením najvyššieho súdu 8 Cdo 163/2018 z 22. mája 2019 porušené. Uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 8 Cdo 163/2018 z 22. mája 2019 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Najvyššiemu súdu zároveň uložil povinnosť nahradiť trovy konania sťažovateľovi. Ústavný súd po posúdení veci dospel k záveru, že v uznesení najvyššieho súdu došlo k arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania najvyšším súdom, ako aj k nedostatočnému odôvodneniu napadnutého uznesenia, čo sa týka niektorých podstatných argumentov sťažovateľa. Uznesenie najvyššieho súdu sa mu nejavilo ako presvedčivé, keďže rozhodnutia, na ktoré v rozhodnutí poukazyval - t. j. sp. zn. 3 Cdo 169/2017 (a v ňom odkazované rozhodnutie sp. zn. 1 Cdo 67/2011) a sp. zn. 5 Cdo 121/2009 - síce riešia problematiku posúdenia začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby pre vydanie bezdôvodného obohatenia, ale nedávajú odpoveď na dovolateľom nastolenú právnu otázku. Najvyšším súdom uvádzané rozhodnutia vychádzajú z odlišného skutkového a právneho základu, ako to je v prejednávanej veci, nezohľadňujú jej podstatu ani podstatné osobitosti významné pre rozhodnutie o tejto otázke. V tejto súvislosti zdôraznil, že rozhodujúcim okamihom pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby pri nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia je nadobudnutie skutočnej vedomosti oprávneného subjektu o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa bezdôvodne obohatil. Posúdenie skutočnej vedomosti o tom, že došlo k bezdôvodnému obohateniu sa posudzuje vždy podľa konkrétnych skutkových okolností. Podľa ústavného súdu v tomto ohľade existujú určité typové situácie (typové skutkové okolnosti), pre posúdenie ktorých možno používať skoršiu rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, avšak skutkové okolnosti sťažovateľovho prípadu nie sú typovo obdobné ako skutkové okolnosti rozhodnutí, na ktoré poukazyval najvyšší súd. Uviedol, že v predmetom rozhodnutí, na ktoré poukazyval najvyšší súd, nebol spotrebiteľský spor, základom právneho vzťahu medzi stranami sporu ani v jednom prípade nebola zmluva o spotrebiteľskom úvere, nešlo o prípad bezdôvodného obohatenia, ktorý nastáva v dôsledku existencie osobitnej sankcie postihujúcej jednu zo zmluvných strán, upravenej priamo v zákone. Preto uzavrel, že najvyšší súd nesprávne vyhodnotil analógiu v skutkovom stave a toto posúdenie malo za následok odmietnutie dovolania, a teda odopretie vecného prejednávania veci pred najvyšším súdom. Ústavný súd ďalej konštatoval, že pokiaľ sťažovateľ ako dovolateľ odvodzoval prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP a poukazyval na dve rozhodnutia, ktoré majú túto otázku riešiť práve opačne, bolo povinnosťou najvyššieho súdu sa s touto argumentáciou vysporiadať, obzvlášť ak najvyšší súd považoval tieto rozhodnutia za také, ktoré riešia predmetnú otázku zhodne a vytvárajú podľa najvyššieho súdu ustálenú prax dovolacieho súdu. Zároveň uviedol, že najvyšší súd sa dostatočne nevyjadril k tomu, prečo nie je možné použiť uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo 9/2012, na ktoré poukazyval v dovolaní sťažovateľ a tiež sa dostatočne nevysporiadal s argumentom dovolateľa, že námietka premlčania nebola kvalifikovane uplatnená, keď žalovaná neuviedla žiadne konkrétne skutočnosti a dôkazy, z ktorých by bolo zrejmé, na základe čoho je možné dospieť k záveru, že žalobca mal vedomosť o bezdôvodnom obohatení v čase zaplatenia poslednej splátky. Ústavný súd po zohľadnení okolností predmetnej veci, odôvodnenia napadnutého uznesenia a povahy uznesení, na ktoré najvyšší súd v napadnutom uznesení

poukazoval, dospel k záveru, že napadnuté uznesenie nespĺňa atribúty ústavne akceptovateľného rozhodnutia súdu, keďže sa opiera o svoju skoršiu judikatúru, ktorú nie je možné považovať za riešiacu právnu otázku predostretú sťažovateľom, v dôsledku čoho neposkytuje dostatok relevantných dôvodov pre najvyšším súdom prijatý záver o neprípustnosti dovolania sťažovateľa.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 427 ods. 1 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z.z. - ďalej len „zákon č. 314/2018 Z.z.“) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

8. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. V prejednávanej veci žalobca prípustnosť svojho dovolania formálne vyvodzuje z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP.

12. K tomu dovolací súd uvádza, že je viazaný iba vymedzením právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie však už určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Prípustnosť podaného dovolania teda dovolací súd posudzuje vždy autonómne podľa jeho obsahu (porov. 8 Cdo 54/2018, I. ÚS 51/2020), keďže povinnou náležitosťou dovolania v prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 432 CSP nie je uvedenie toho, v čom dovolateľ vidí prípustnosť podaného dovolania. Rovnako tak dovolací súd pri posudzovaní prípustnosti dovolania nie je viazaný (a zároveň obmedzený) rozhodnutiami najvyššieho súdu, ktoré v dovolaní označil dovolateľ (viď rozhodnutie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia sp. zn. 1 VObd 2/2020).

12.1. Z nálezu ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 51/2020 vydaného v posudzovanej veci vyplýva, že dovolateľom označené rozhodnutia v súvislosti s formálne uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, o ktoré následne oprel najvyšší súd zdôvodnenie svojho predošlého odmietajúceho uznesenia sp. zn. 8 Cdo 163/2018, vychádzajú z odlišného skutkového a právneho základu, ako to je v prejednávanej veci a nedávajú odpoveď na dovolateľom nastolenú právnu otázku. Vzhľadom na kasačnú záväznosť rozhodnutia ústavného súdu (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z.z.) a poznajúc vlastnú rozhodovaciu prax, dovolací súd dospel k záveru, že dovolateľom nastolená právna otázka v kontexte skutkových okolností prejednávanej veci nebola v doterajšej praxi dovolacieho súdu dosiaľ vyriešená, a preto dovolací súd vyvodzoval prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

13. Žalobca definoval ako právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, otázku určenia počiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného plnením zo spotrebiteľskej úverovej zmluvy, na ktorú sa vzťahuje fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti. Pre jej kvalifikované zodpovedanie bolo (podľa zrušujúceho nálezú ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 51/2020) nutné posúdiť tri podotázky, ktoré súvisia so spornou právnou otázkou: 1/ ktorá skutková okolnosť (skutkové okolnosti) je (sú) podstatné pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, 2/ ktorým momentom spotrebiteľ nadobúda skutočnú vedomosť o uvedenej podstatnej skutkovej okolnosti (skutkových okolnostiach) a 3/ o ktorú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia v tomto prípade ide.

14. Dovolací súd v prvom rade akcentuje špecifickosť situácie, vzniknutú a vyvolanú osobitosťou právnej úpravy spotrebiteľského práva, najmä zákona č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov účinného k 29. júnu 2012 (ďalej len „zákon č. 129/2010 Z.z.“), na ktorú je potrebné pamätať v posudzovanom spore. Aj v tejto špecifickej situácii je ale pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia potrebné skúmať okamih, kedy oprávnený subjekt (t. j. spotrebiteľ) nadobudol skutočnú skutkovú vedomosť o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil.

15. Za skutkovú okolnosť (skutkové okolnosti), ktorá je (sú) podstatná pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, je podľa názoru dovolacieho súdu potrebné považovať skutočnú vedomosť spotrebiteľa o tom, že nemá (nemal) plniť splátky spotrebiteľského úveru vo výške dohodnutej v úverovej zmluve. Bez tejto vedomosti je spotrebiteľ v presvedčení, že jeho povinnosťou je (bolo) plniť zmluvne dohodnutý záväzok a splácať dlh splátkami vo výške dohodnutej v zmluve, ktorej návrh riadne a podľa dôvery spotrebiteľa v súlade so zákonom vypracoval veriteľ - dodávateľ ponúkajúci svoj produkt. Nestačí preto len predpokladať, že oprávnená osoba skutkové okolnosti mohla vedieť, alebo sa ich mohla alebo mala dozvedieť, ak by vynaložila potrebnú starostlivosť. Dovolací súd zdôrazňuje, že spotrebiteľova vedomosť o tom, že výška splátok (resp. celého konečného dlhu zahŕňajúceho aj úroky a poplatky) je v úverovej spotrebiteľskej zmluve uvedená nesprávne, je sama osebe skutkovou okolnosťou, nie okolnosťou právnou (zistenie o rozpore takéhoto zmluvného dojednania so zákonom je len dôvodom nadobudnutia tejto vedomosti).

16. Otázku nadobudnutia skutočnej vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, nemožno oddeliť od ustálenia momentu, kedy spotrebiteľ túto vedomosť získal. Ide totiž o to, či je možné pri každej zmluve o spotrebiteľskom úvere a u každého spotrebiteľa automaticky usudzovať nadobudnutie skutočnej vedomosti o bezdôvodnom obohatení len na základe spotrebiteľovej dôkladnej znalosti obsahu zmluvy o úvere a povinnosti plnenia na účet veriteľa, čo by v podstate znamenalo prezumpciu jeho vedomosti o rozpore jej (niektorých) ustanovení so zákonom. Najvyšší súd Slovenskej republiky už v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 1/2012 uviedol, že starorímsky princíp „vigilantibus iura scripta sunt“ (práva patria bdelym) v spotrebiteľských veciach v konkrétnych súvislostiach (teda v závislosti od konkrétnych okolností) ustupuje dôležitejšiemu princípu, ktorým je ochrana práv spotrebiteľa. V uznesení sp. zn. 6 MCdo 9/2012 zo 16. januára 2013 najvyšší súd doplnil, že ochrana spotrebiteľa je predmetom verejného záujmu a je nevyhnutná pre zvýšenie životnej úrovne a kvality života občanov. Poukázal na povinnosť súdu rešpektovať základné právo na spravodlivú súdnu ochranu zaručené článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktoré sa zaručuje nielen tomu, kto uplatňuje svoje práva, ale aj tomu, proti komu je nárok uplatňovaný. Najvyšší súd tiež uviedol, že rešpektovanie princípu „ignorantia iuris non excusat“ v spotrebiteľských právnych vzťahoch zo strany dodávateľa treba vyžadovať v najvyššej možnej miere. Jeho uplatnenie v neprospech spotrebiteľa bude prichádzať do úvahy len výnimočne, ak to budú odôvodňovať konkrétne okolnosti prípadu. Aj v prípade tohto princípu platí, že v konkrétnych súvislostiach ustupuje na strane spotrebiteľa dôležitejšiemu princípu, ktorým je princíp ochrany spotrebiteľa. Vychádzajúc z povahy spotrebiteľských právnych vzťahov, realite praktického života, a teda aj zdravému rozumu, odporuje požiadavka

podrobnej (až detailnej) znalosti právnych predpisov zo strany spotrebiteľa. Preto neinformovanosť spotrebiteľa, resp. jeho nedostatočná informovanosť v tejto oblasti mu nemôže byť na ujmu. Hoci najvyšší súd v uvedenom konaní posudzoval oprávnenie exekučného súdu skúmať platnosť rozhodcovskej doložky a samotnú platnosť rozhodcovskej doložky, tieto závery sú platné aj v tejto dovolacím súdom posudzovanej kauze, a to aj s poukazom na článok 6 Základných princípov medzičasom prijatého Civilného sporového poriadku (princíp ochrany tzv. slabšej strany sporu).

17. Zohľadniac východiská v odsekoch 15. a 16. tohto uznesenia, dovolací súd poznamenáva, že podstatnou skutkovou okolnosťou, ktorú by sa mal spotrebiteľ dozvedieť, aby mu začala plynúť subjektívna premlčacia lehota je vedomosť o tom, že úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov. Pri skúmaní momentu, kedy spotrebiteľ nadobudol vyžadovanú skutočnú (preukázanú) vedomosť o tejto podstatnej skutkovej okolnosti (III. ÚS 413/2013) je potrebné si uvedomiť, že ide o subjektívny okamih, v ktorom sa spotrebiteľ dozvie také skutkové okolnosti, ktoré mu umožnia uplatniť svoje práva v súdnom konaní žalobou o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j. keď sa jeho právo stalo nárokom (actio nata). Rozhodujúce nie je, či možnosť dozvedieť sa tieto skutočnosti mal už skôr. Aj v prejednávanej spore je potom potrebné individualizovať, kedy žalobca nadobudol vedomosť o tom, že došlo k vzniku bezdôvodného obohatenia a kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil. Vychádzať treba z reálneho momentu, kedy sa žalobca dozvedel o tom, že sa žalovaná na jeho úkor bezdôvodne obohatila (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 121/2009). Dovolací súd pripomína, že v zmysle § 107 Občianskeho zákonníka sa pre určenie začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby vyžaduje skutočná, teda preukázaná, nielen predpokladaná vedomosť na strane oprávneného, a preto aj v prejednávanej spore je potrebné vychádzať z momentu, kedy si žalobca sám musel byť vedomý, že bez existujúceho (platného) právneho dôvodu previedol na účet žalovanej určitú čiastku resp. čiastky. Týmto momentom je podľa dovolacieho súdu porada, ktorú absolvoval žalobca ako priemerný spotrebiteľ - fyzická osoba s jeho právnym zástupcom, kedy sa dozvedel o rozpore niektorých jednotlivých konkrétnych dojednaní zmlúv o revolvingovom spotrebiteľskom úvere so zákonnou úpravou (túto vedomosť je potrebné odlišovať od znalosti právnej kvalifikácie plnenia poskytnutého žalobcom nad rámec základnej sumy úveru ako bezdôvodného obohatenia).

18. Právna úprava bezdôvodného obohatenia vychádza zo zásady, že ten, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí takéto obohatenie vydať. To, komu je povinný bezdôvodné obohatenie vydať (§ 456 Občianskeho zákonníka) vyplýva z konkrétneho právneho dôvodu, na základe ktorého záväzok vydať bezdôvodné obohatenie vznikol. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, z neplatného právneho úkonu, z právneho dôvodu, ktorý odpadol, z nepoctivých zdrojov alebo tým, že sa za iného plnilo, hoci mal podľa práva plniť sám (§ 451 ods. 2, § 454 Občianskeho zákonníka). Pre vyriešenie otázky, o ktorú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia ide v posudzovanom spore, treba prihliadať na právnu úpravu zákona o spotrebiteľských úveroch účinného v čase vzniku záväzkových vzťahov žalobcu a žalovanej (3. augusta 2006 a 18. júna 2007). Podľa § 11 ods. 1 uvedenej právnej úpravy sa poskytnutý spotrebiteľský úver považuje za bezúročný a bez poplatkov, ak a/ zmluva o spotrebiteľskom úvere nemá písomnú formu podľa § 9 ods. 1 a neobsahuje náležitosti podľa § 9 ods. 2 písm. a/ až k/, r/ a y/ a § 10 ods. 1, b/ je v zmluve o spotrebiteľskom úvere uvedená nesprávne ročná percentuálna miera nákladov v neprospech spotrebiteľa. Z citovanej právnej normy vyplýva, že následkom dohody zmluvných strán odporujúcej tam uvedeným ustanoveniam zákona o spotrebiteľských úveroch je tzv. fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru („považuje sa“). Ide teda o prípad bezdôvodného obohatenia, ktorý nastáva v dôsledku existencie osobitnej sankcie postihujúcej jednu zo zmluvných strán, upravenej priamo v zákone. Ako uviedol ústavný súd v kasačnom náleze sp. zn. I. ÚS 51/2020: „Nemožno pochybovať o tom, že bezúročnosť úveru nastupujúca ako ex lege dôsledok porušenia konkrétnych ustanovení zákona o spotrebiteľských úveroch má v prípade spotrebiteľovho plnenia nad rámec požičanej istiny ten následok, že na strane prijímajúceho veriteľa vzniká bezdôvodné obohatenie. Ide o špecifický predpoklad vzniku bezdôvodného obohatenia. Jeho základ je daný porušením zákona už v priebehu kontraktáčnej fázy, pričom však toto porušenie nemá vplyv na platnosť spotrebiteľskej zmluvy ako takej“. Túto špecifickú situáciu je možné najviac pripodobniť k vadnosti písomne uzavretej zmluvy (inej ako zmluvy o spotrebiteľskom úvere), z ktorej zmluvné strany v domnení, že sú ňou viazané, plnili, ale v dôsledku

vadnosti zmluvy sa dostaví zákonný následok v podobe jej neplatnosti a už poskytnuté plnenie je bezdôvodným obohatením. Uvedené umožňuje dovolaciemu súdu prijať zovšeobecnenie, že plnenie spotrebiteľa poskytnuté dodávateľovi nad rámec istiny dohodnutého spotrebiteľského úveru je bezdôvodným obohatením vzniknutým na strane dodávateľa z neplatného právneho úkonu. Zákonná fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru je totiž z hľadiska Občianskym zákonníkom pevne daných skutkových podstát bezdôvodného obohatenia akousi modifikáciou neplatnosti právneho úkonu vyvolanou (danou) špeciálnym charakterom aplikovaného hmotnoprávneho ustanovenia zákona o spotrebiteľských úveroch (vzhľadom na neskoršie zmeny a dopĺňanie odsekov v ustanovení § 11 ide v tejto veci o § 11 ods. 1).

19. Vychádzajúc z vyššie uvedených právnych záverov dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

21. Toto uznesenie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.